

Тенденції розвитку організації бухгалтерського обліку

Розвиток бухгалтерського обліку відбувається під впливом багатьох факторів. У роботі приділено особливу увагу впливу технологічних детермінант на організацію бухгалтерського обліку.

Проведений аналіз праць науковців дозволив визначити основні тенденції розвитку організації бухгалтерського обліку, які було доповнено, враховуючи розвиток технологій та інновацій. Для кожної тенденції (використання хмарних технологій; широке застосування експертних систем; соціальна медіа-стратегія в бухгалтерському обліку; мобільність облікового персоналу; аутсорсинг бухгалтерських послуг; Інтернет речей) визначено, яка саме складова організації обліку зазнає змін та які фактори стримують їх подальший розвиток.

Обґрунтовано зміни у функціональних обов'язках бухгалтера (виключення реєстрації даних та посилення аналітичних функцій) внаслідок запровадження сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій. Встановлено, що враховуючи можливості автоматичної підготовки первинних документів, обсяги роботи бухгалтерів з ними також скоротяться. Обґрунтовано значення високих знань у сфері інформаційних технологій під час підготовки бухгалтерів.

Ключові слова: організація обліку; бухгалтерський аутсорсинг; хмарний облік; бухгалтерський облік; Інтернет речей.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій призводить до кардинальних змін в організації діяльності значної кількості суб'єктів господарювання. Характеризуючи діяльність сучасного підприємства, все частіше використовуються такі поняття, як хмарні технології, Інтернет речей. Крім того, ці нововведення, які швидко змінюють сферу бізнесу, активно запроваджуються в практичну діяльність бухгалтерів, спричиняючи тим самим зміни в самому процесі організації бухгалтерського обліку.

Виникає питання щодо того, які зміни мають відбуватися чи вже відбуваються в організації обліку на підприємстві під впливом розвитку сучасних технологій. Розкриття тенденції в сфері організації обліку дозволить визначити напрямки його вдосконалення на підприємстві, спрогнозувати вимоги, що висуваються до бухгалтерів, та тим самим обґрунтувати підходи до підготовки облікових працівників на рівні навчальних закладів. Наведене вище підтверджує актуальність теми та визначає практичні напрямки реалізації результатів дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі напрямки розвитку організації обліку розкривалися в наукових працях Я.В. Олійник, В.М. Рожелюк, І.Л. Грабчук, Т.Ф. Плахтій. Проте питання впливу сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій на даний процес піднімалося в працях небагатьох дослідників – С.В. Івахненко, А.О. Пашніної, що підтверджує актуальність та необхідність подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та розкритті основних тенденції розвитку бухгалтерського обліку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розвиток бухгалтерського обліку міцно пов'язаний з практичними потребами зацікавлених осіб, яким необхідна повна та точна інформація як основа прийняття ефективних рішень. Цими практичними потребами зумовлюються і нові тенденції в організації бухгалтерського обліку.

В епоху розвитку нових технологій, інновацій, управлінський персонал не завжди задоволений отриманою з бухгалтерського обліку інформацією, що не відповідає, на його думку, потребам практики. Так, ми згодні з тим, що вимоги до бухгалтерського обліку, який за своєю сутністю є способом виміру господарських операцій, способом інформування про них і управління ними, набагато вищі, ніж у попередні роки. Це зумовлює необхідність внесення змін до способів збору, накопичення, обробки інформації, тобто врахування при організації бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік розвивався та розвивається під впливом соціальних, історичних, культурних факторів. Під впливом яких факторів, що сформовані навколишнім середовищем, відбувається розвиток організації обліку в сучасних умовах? Вважаємо, що найбільш визначальним є технологічні зміни, які проявляються у суцільній комп'ютеризації бухгалтерського обліку, запровадженні нових технологій, автоматизації записів бізнес-операцій, імпорту даних з інших підсистем, веденні бухгалтерського обліку в електронній формі.

Технологічними детермінантами розвитку організації бухгалтерського обліку є: поширення мобільного зв'язку; покращання надання послуг щодо доступу до мережі Інтернет; розвиток програмного забезпечення; перетворення смартфонів, планшетів на інтегровані пристрої, активне їх використання на робочому місці облікового персоналу.

Володіючи достатнім обсягом інформації про розвиток сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, можливим є своєчасне врахування їх запровадження в роботу бухгалтера, при визначенні порядку взаємодії з клієнтами (при наданні послуг з бухгалтерського аутсорсингу). Оцінка наслідків застосування вказаних технологій дозволить бухгалтеру виконувати свої обов'язки максимально ефективно з мінімальними витратами як часу, так і грошових коштів. Відбуваються зміни як в організації роботи облікового персоналу, так і щодо рівня та меж його підготовки. Таким чином, «... професія може використовувати технології та потенційно змінювати масштаби того, що означає бути бухгалтером» [7, с. 3].

Фає Чуа (Faye Chua) [7, с. 3], описуючи вплив технологічних тенденцій на бухгалтерську професію у світі, свою увагу зосередила на: мобільності; хмарному середовищі; соціальному співробітництві; наданні цифрових послуг; великих даних (big data); платіжних систем; кібербезпеці; робототехніці; віртуальній реальності; штучному інтелекті. З наведеними науковцем аргументами неможливо не погодитися. Крім того, частина з описаних тенденцій впливає безпосередньо на організацію бухгалтерського обліку, зокрема, на організацію роботи облікового персоналу.

Трансформацію елементів організації обліку в сучасних умовах господарювання, зокрема, під впливом запровадження інформаційно-комп'ютерних технологій, розглядала і А.О. Пашніна. Науковцем приділено увагу змінам, які відбуваються в технологічній та адміністративній складових організації обліку [4, с. 152]. Позиція А.О. Пашніної, що на противагу активному використанню бухгалтерського аутсорсингу запроваджується дистанційний спосіб виконання обов'язків штатним бухгалтером з використанням спеціалізованого SaaS-додатку, не є настільки однозначною за нинішніх умов господарювання в Україні.

Із набуттям чинності Указу Президента України № 133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» перед більшістю вітчизняних підприємств постала проблема вибору програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Наявні програмні продукти на ринку України не можуть на сучасному етапі виступати реальними конкурентами продуктам «ІС» як за функціональним, та і за ціновим критеріями. Саме тому є пропозиції фахівців (практикуючих бухгалтерів, урядовців) перейти на аутсорсинг бухгалтерських послуг [6]. Не зважаючи на це, чіткої заборони на використання суб'єктами господарювання немає, все ж таки складна політична ситуація не дозволяє однозначно спрогнозувати наслідки роботи з російським програмним забезпеченням.

Однозначно характерною рисою розвитку організації бухгалтерського обліку є міцний взаємозв'язок між її складовими, зокрема, вибір конкретної форми організації обліку визначає вимоги щодо форм ведення обліку.

За результатами проведеного дослідження Дж. Жучевич (Joanna Zuchewicz) визначала найбільш важливі сучасні тенденції бухгалтерського обліку, узагальнивши їх у 16 пунктах [9, с. 193–194]. Крім тенденцій, які пов'язані з удосконаленням теорії (зокрема, введення соціальних та екологічних проблем до предметної області бухгалтерського обліку) та методики (зокрема, створення нової оцінки об'єктів, таких, як значення образу індивіда, цінність інформації тощо) обліку, науковцем визначені також й такі, що розкривають організацію обліку: lean accounting (ощадливий облік); хмарні технології (облік «у хмарі», «хмарний» облік); аутсорсинг бухгалтерських послуг; оффшорінг бухгалтерських послуг [9, с. 194].

Концепція «ощадливого обліку» приналежна до всіх складових організації обліку: методичної (змінюються методи обліку різних об'єктів); технологічної (вносяться зміни до форм первинних документів, графіка документообігу, коригується внутрішня звітність, змінюються підходи до організації внутрішнього контролю); організаційної (переглядаються підходи до організації роботи облікових працівників) [2, с. 19; 4]. Існують й інші точки зору щодо розгляду «ощадливого обліку», зокрема, як одного з напрямків управлінського обліку, який має важливе значення для ефективної реалізації ощадливого виробництва на підприємстві [5, с. 28]. Проте, незважаючи на наявність різних підходів, розвиток організації обліку в контексті використання концепції ощадливості набуває популярності.

На сучасному етапі Інтернет перетворився з платформи, що з'єднує комп'ютери, в мережу інтерактивних обчислювальних платформ, відомих під назвою «хмара». Саме системи бухгалтерського обліку стали одними з перших програм, які стали доступними в Інтернеті. Сьогодні ж більшість підприємств здійснює свою діяльність з хмарним програмним забезпеченням.

Дві останні наведені Дж. Жучевич тенденції за своєю сутністю є проявом аутсорсингу, що представляє собою одну з основних тенденцій розвитку організації бухгалтерського обліку в Україні. Зростає кількість суб'єктів господарювання, які звертаються до аутсорсингу як інструменту для зниження витрат, підвищення продуктивності праці та підвищення їхньої здатності конкурувати на ринку. Адже в сучасних умовах високої конкуренції підприємства вимушені оптимізувати свої операції.

Звичайно, скорочення витрат є важливим фактором, проте не єдиною причиною для укладання договору на бухгалтерський аутсорсинг. Управлінський персонал більшості підприємств вибирає аутсорсинг для збільшення вільного часу та ресурсів з метою приділення уваги до зростання та розширення діяльності.

До основних переваг, які отримує підприємство, передаючи бухгалтерський облік на аутсорсинг, належить скорочення чисельності бухгалтерського персоналу, зокрема, зниження витрат на заробітну плату, зниження ризику шахрайства або розкрадання, скорочення інвестицій в обладнання (комп'ютери, файлові сервери) та спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення, дозволяє працівникам зосередити увагу на основних видах діяльності, залучення висококваліфікованих фахівців.

На основі узагальнення праць науковців, враховуючи розвиток технологій та інновацій, визначимо основні тенденції розвитку організації обліку в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Основні тенденції розвитку організації обліку в Україні

№ з / п	Основна тенденція	Характеристика / можливості	Складова організації обліку, що зазнає змін	Стримуючі фактори розвитку
1.	Використання хмарних технологій	<p>Передбачає ведення обліку (зокрема, обробку облікових даних та їх зберігання) через мережу Інтернет, використовуючи потужності віддаленого серверу</p> <p>Простота доступу до інформаційної бухгалтерської бази. Прискорення обміну даними; покращання організації співпраці бухгалтерів з іншими працівниками та контрагентами. Зниження накладних витрат на управління. Слугує основою для запровадження нових продуктів / послуг</p>	Технологічна	Досить висока вартість хмарного програмного забезпечення. Проблеми доступу до мережі Інтернет
2.	Широке застосування експертних систем	<p>Поширення програмного забезпечення, що має вбудовані експертні знання та здатність «вчитися» вдосконалювати власні процеси та продуктивність. Бухгалтери все частіше покладаються на експертні знання, вбудовані в програмне забезпечення. Аудитори використовують програмне забезпечення для автоматизації частин процесу аудиту</p> <p>Автоматизація повсякденних завдань. Підвищення ефективності надання бухгалтерських послуг. Забезпечення доступу до послуг висококваліфікованих фахівців у сфері бухгалтерського обліку</p>	Технологічна	Консервативне сприйняття професії бухгалтера. Відсутність чітких критеріїв щодо вибору між професійним судженням та рішенням програмного забезпечення
3.	Соціальна медіа-стратегія в бухгалтерському обліку	Використання соціальних мереж під час виконання функціональних обов'язків бухгалтером	Організаційна	Складність контролю за виконанням бухгалтером виключної своїх обов'язків у соціальних мережах

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
4.	Мобільність облікового персоналу	Можливість залучення бухгалтерів до виконання своїх обов'язків у будь-який час (навіть у відпустці за наявності зв'язку з ним) та в будь-якому місці	Організаційна	Високе психологічне навантаження на бухгалтера
		Залучення облікових працівників, незалежно від територіального місцезнаходження. Підвищення продуктивності облікового персоналу. Поліпшення умов співпраці з контрагентами		
5.	Аутсорсинг бухгалтерських послуг	Передача бухгалтерських функцій зовнішнім (стороннім) суб'єктам	Організаційна	Збільшення витрат у коротко-строківому періоді. Ризик втрати інформації
		Приділення уваги розширенню бізнесу. Сприяє зниженню витрат. Залучення висококваліфікованих фахівців у сфері бухгалтерського обліку		
6.	Інтернет речей*	Глобальна мережа підключених до Інтернету фізичних пристроїв – оснащених вбудованими технологіями та пристроями передачі інформації	Технологічна, організаційна	Налагодження системи безпеки та конфіденційності інформації
		Усунення облікових працівників від простих операцій. Економія на ресурсах		

Примітка: *описані характеристики у сфері бухгалтерського обліку носять прогнозований характер

Наведені вище тенденції розвитку організації бухгалтерського обліку за своєю сутністю відображають процеси, що вже широко представлені у світі та набувають популярності в Україні. Проте є також напрямки, що лише набувають популярності й спрогнозувати межі впливу яких на даному етапі доволі складно.

Неможливо із стовідсотковою впевненістю стверджувати те, як саме відбуватиметься організація бухгалтерського обліку в майбутньому, що вона буде охоплювати, які її складові та елементи зазнають найбільших змін. Проте при визначенні основних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку ми не можемо нехтувати процеси, які вже активно запроваджуються в повсякденну діяльність підприємств та наслідки яких є неминучими для економіки.

Розвиток сучасних технологій відбувається в умовах активного запровадження нових концепцій. Значну увагу на сторінках періодичних видань з питань інформаційних технологій приділяють концепції «Інтернет речей» (англ. – Internet of Things, IoT). У першу чергу, вона почала застосовуватися в промисловості, що є цілком зрозумілим з позиції необхідності запровадження сучасних інструментів, проте на сьогодні визначаються й інші сфери її застосування [1].

За даними дослідження McKinsey Global Institute потенційний економічний вплив IoT у 2025 році становитиме від 3,9 трлн. до 11,1 трлн. дол. США, причому найбільшого впливу зазнають самі підприємства, а ось найменшого – офіс (рис. 1).

Наприклад, на заводі є автоматизована інфраструктура, компоненти якої можуть відправляти дані. Використовуючи хмарні сервіси, фахівці можуть зібрати дані приладів і аналізувати їх, щоб краще розуміти систему: за яких умов відбуваються збої, коли мережа відчуває пікові навантаження, які напрямки потребують підвищеної уваги. Ці дані використовуються під час розробки стратегії превентивного обслуговування, що запобігає поломці обладнання.

Інтернет речей дозволяє приймати рішення, об'єднані не лише між собою, а й із зовнішнім світом за допомогою того чи іншого вузла. Це комплексний процес, що містить у собі аналіз інформації, що надходить з усіх пристроїв, та прийняття оперативних рішень з підтримки важливих бізнес-процесів, зокрема, і ведення бухгалтерського обліку.

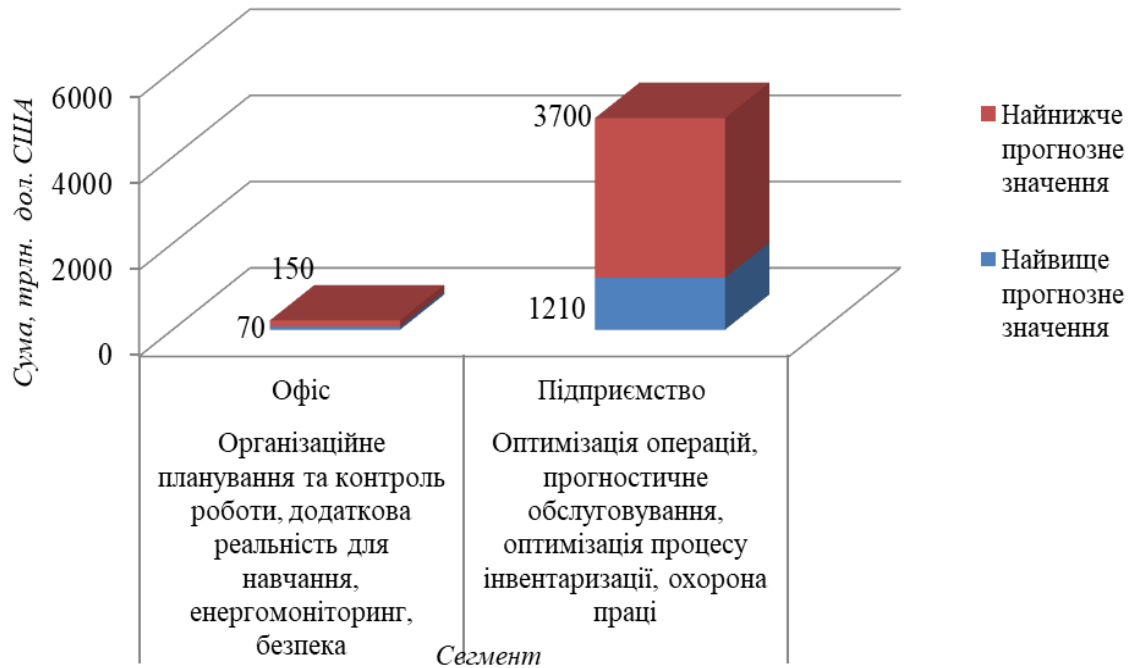

Рис. 1. Потенційний економічний вплив IoT у 2025 р. для окремих сегментів (за даними аналізу McKinsey Global Institute [8])

Висновки. Отже, протягом останніх років відбулися суттєві зміни у процесі організації бухгалтерського обліку, основні з них пов'язані з переходом від ручного бухгалтерського обліку до автоматизації та «хмарного» обліку. Крім того, все більше підприємств надають перевагу аутсорсингу при виконанні облікових функцій, що дозволяє повністю зосередитися на розширенні діяльності.

Запровадження сучасних технологій поступово призведе до внесення змін у функціональні обов'язки бухгалтера, зокрема, щодо виключення реєстрації даних та посилення аналітичних функцій. Крім того, враховуючи можливості автоматичної підготовки первинних документів, обсяги роботи бухгалтерів з ними також скоротяться. Не можемо зменшити значення високої підготовки бухгалтерів із оволодіння високими знаннями у сфері інформаційних технологій.

Список використаної літератури:

1. Белоцерковский А. Интернет вещей – это будущее, которое уже наступило / А.Белоцерковский [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.therunet.com/interviews/5015>.
2. Грабчук І.Л. Особливості організації обліку в умовах впровадження концепції ощадливого виробництва / І.Л. Грабчук // Розвиток бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту у XXI столітті : тези виступів Міжнар. наук.- практ. конф. – Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2015. – С. 18–19.
3. Ляхович Г.І. Концепція ощадливого виробництва: основні положення та вплив на організацію обліку / Г.І. Ляхович // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. № 2015. № 3 (33). № С. 139–146.
4. Пашиніна А.О. Розвиток організації обліку на підприємствах в умовах використання інформаційно-комп'ютерних технологій : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / А.О. Пашиніна ; Національний університет водного господарства та природокористування. – Рівне, 2016. – 242 с.
5. Плахтій Т.Ф. Розвиток організації обліку на основі концепції ощадливого виробництва / Т.Ф. Плахтій // Вісник ЖДТУ. № 2017. № 3 (81). № С. 25–30.
6. Студенникова Г. Запретили ли на самом деле 1С в Украине / Г.Студенникова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://strana.ua/articles/analysis/71062-zapretili-li-na-samom-dele-1s-v-ukraine.html>.
7. Faye Chua Technology trends: their impact on the global accountancy profession / Faye Chua [Online]. – Access mode : <http://www.accaglobal.com/my/en/technical-activities/technical-resources-search/2013/may/technology-trends.html>.
8. The internet of things: mapping the value beyond the hype / McKinsey Global Institute. – 2015, June.
9. Zuchewicz J. Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości / J.Zuchewicz // Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. – 2015. – No. 388 «Teoria rachunkowości, sprawozdawczość i analiza finansowa». – Pp. 189–197.

References:

1. Belocerkovskij, A., *Internet veshhej – jeto budushhee, kotoroe uzhe nastupilo*, available at: <http://www.therunet.com/interviews/5015>
2. Grabchuk, I.L. (2015), «Osoblivosti organizacii obliku v umovah vprovadzhenja koncepcii oshhadlivogo virobnictva», *Rozvitok buhgalters'kogo obliku, ekonomichnogo analizu ta auditu u HHI stolitti*, tezi vystupiv Mizhnar. nauk.- prakt. konf., Publ. O.O. Єvenok, Zhitomir, pp. 18–19.
3. Ljahovich, G.I. (2015), «Koncepcija oshhadlivogo virobnictva: osnovni polozhennja ta vpliv na organizaciju obliku», *Problemi teorii ta metodologii buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, Vol. 3 (33), pp. 139–146.
4. Pashnina, A.O. (2016), *Rozvitok organizacii obliku na pidpriemstvah v umovah vikoristannja informacijno-komp'juternih tehnologij*, diss. of kand. ekon. nauk, spec. 08.00.09, Nacional'nij universitet vodnogo gospodarstva ta prirodokoristuvannja, Rivne, 242 p.
5. Plahtij, T.F. (2017), «Rozvitok organizacii obliku na osnovi koncepcii oshhadlivogo virobnictva», *Visnik ZhDTU*, No. 3 (81), pp. 25–30.
6. Studennikova, G., *Zapretili li na samom dele IS v Ukraine*, available at: <https://strana.ua/articles/analysis/71062-zapretili-li-na-samom-dele-1s-v-ukraine.html>
7. Faye Chua (2013), *Technology trends: their impact on the global accountancy profession*, available at: <http://www.accaglobal.com/my/en/technical-activities/technical-resources-search/2013/may/technology-trends.html>
8. «The internet of things: mapping the value beyond the hype», *McKinsey Global Institute*, 2015, June.
9. Zuchewicz, J. (2015), «Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości», *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, No. 388, «Teoria rachunkowości, sprawozdawczość i analiza finansowa», pp. 189–197.

Ляхович Галина Іванівна – кандидат наук з державного управління, доцент, директор Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Тернопільського національного економічного університету.

Наукові інтереси:

- проблеми організації обліку в умовах аутсорсингу;
- тенденції розвитку організації обліку.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2017.